

**Skupština Crne Gore
Parlamentarni institut
Istraživački centar**

Istraživački rad:

Uslovi za ostvarivanje prava na porodičnu penziju bračnog druga nakon smrti osiguranika – zakonska rješenja u BiH, Hrvatskoj, Sloveniji i Srbiji

Podgorica, jun 2015. godine

Broj: 11/2015

Klas. br: 00-52/15-

Datum: jun 2015. godine

Pripremio: Istraživački centar – Parlamentarni institut

*Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore.

** Svi pojmovi upotrijebljeni u istraživačkom radu u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.

Sadržaj

Uvod.....	4
1. Glavni nalazi istraživanja.....	5
2. Komparativni pregled zakonskih rješenja.....	7
2.1. BOSNA I HERCEGOVINA.....	7
2.2. HRVATSKA.....	10
2.3. SLOVENIJA.....	11
2.4. SRBIJA.....	13
Izvori informacija.....	15

Uvod

„Programi penzijsko-invalidskog osiguranja predstavljaju najvažniji segment sistema socijalne sigurnosti u gotovo svim zemljama. Nacionalni sistemi socijalnog osiguranja zavise od tradicije, teorijskih osnova, zrelosti i ciljeva sistema i stepena industrijske razvijenosti.“¹

Penzijsko-invalidsko osiguranje u svojim sistemima imaju i BiH, Crna Gora, Hrvatska, Slovenija i Srbija, čiji zakoni o penzijskom i invalidskom osiguranju uređuju sticanje, ostvarivanje i prestanak prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, ko se smatra osiguranikom, penzijski staž, druga pitanja u vezi s penzijskim i invalidskim osiguranjem, te ono što je predmet ovog istraživačkog rada - ostvarivanje prava na porodičnu penziju bračnog druga nakon smrti osiguranika.

U Crnoj Gori, uslovi za ostvarivanje prava na porodičnu penziju bračnog druga nakon smrti osiguranika regulisano je Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju², koji definiše korisnike prava na porodičnu penziju, uslove koji se tiču umrlog osiguranika, te uslove koje udovac, odnosno udovica treba da ispune radi sticanja prava na ovaj vid penzije.

Prema Dejtonskom mirovnom sporazumu, u Bosni i Hercegovini, penzijsko-invalidsko osiguranje uređeno je na entitetskom nivou te nema državnog nivoa penzijsko-invalidskog osiguranja.³ U Federaciji BiH, uslovi za ostvarivanje prava na porodičnu penziju bračnog druga nakon smrti osiguranika uređeno je Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH)⁴, u Republici Srpskoj Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju Republike Srpske⁵, dok se građani Brčko Distrikta BiH slobodno opredjeljuju za jedan od dva entitetska fonda, Fond PIO Federacije BiH ili Fond PIO Republike Srpske.

Cilj ovog istraživačkog rada je predstavljanje zakonskih rješenja u vezi sa uslovima za ostvarivanje prava na porodičnu penziju bračnog druga nakon smrti osiguranika u BiH, Hrvatskoj, Sloveniji i Srbiji, *predviđenih zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju (Federacija BiH, Republika Srpska, Slovenija⁶, Srbija⁷), odnosno Zakonom o penzijskom osiguranju⁸ (Hrvatska).*

---

¹ Drenka Vuković, *Socijalan sigurnost*, Univerzitet u Beogradu - Fakultet političkih nauka, 2009.

² Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju („Sl. list RCG“, br. 54/03 od 29.09.2004, 39/04 od 09.06.2004, 61/04 od 07.10.2004, 79/04 od 23.12.2004, 81/04 od 30.12.2004, 29/05 od 09.05.2005, 14/07 od 12.03.2007, 47/07 od 07.08.2007, i "Sl. list Crne Gore", br. 12/07 od 14.12.2007, 13/07 od 18.12.2007, 79/08 od 23.12.2008, 14/10 od 17.03.2010, 73/10 od 10.12.2010, 78/10 od 29.12.2010, 34/11 od 12.07.2011, 39/11 od 04.08.2011, 40/11 od 08.08.2011, 66/12 od 31.12.2012, 36/13 od 26.07.2013, 38/13 od 02.08.2013, 61/13 od 30.12.2013, 06/14 od 04.02.2014, 60/14 od 31.12.2014, 60/14 od 31.12.2014, 10/15 od 10.03.2015)

³ *Specijalni izvještaj o pravu na penziju u Bosni i Hercegovini*, Institucija ombudsmana za ljudska prava i slobode Bosne i Hercegovine, 2010, http://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obudsmen_doc2013020406261354bos.pdf (pristupljeno 5.6.2015)

⁴ Zakon o penzijsko-invalidskom osiguranju FBiH, „Službene novine Federacije BiH“, br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09, 04/12

⁵ Zakon o penzijsko-invalidskom osiguranju Republike Srpske, „Službeni list Republike Srpske“, br. 134/11, 82/13

⁶ Zakon o pokojninskom i invalidskom osiguranju (ZPIZ-2), „Uredni list RS“, št. 96/2012, z dne 14.12.2002

⁷ Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju, „Sl. glasnik RS“, br. 34/2003, 64/2004 - odluka USRS, 84/2004 - dr. zakon, 85/2005, 101/2005 - dr. zakon, 63/2006 - odluka USRS, 5/2009, 107/2009, 101/2010, 93/2012, 62/2013, 108/2013, 75/2014 i 142/2014)

⁸ Zakon o mirovinskom osiguranju, „Narodne novine“, br. 157/13, 151/14, 33/15

1. Glavni nalazi istraživanja

U svim zemljama obuhvaćenim istraživanjem, nacionalna zakonodavstva definišu uslove za sticanje prava na porodičnu penziju, tj. uslove koji se tiču umrlog osiguranika i članova porodice, najčešće bračnog druga i djece, koji imaju pravo na ovaj vid penzije.

Da bi član porodice umrlog osiguranika stekao pravo na porodičnu penziju, potrebno je da osiguranik ispuni uslove koji se tiču starosne ili invalidske penzije ili minimalne dužine staža osiguranja. Tako, *pravo na porodičnu penziju* mogu ostvariti članovi porodice umrlog osiguranika koji je navršio najmanje pet godina staža osiguranja (Srbija), najmanje pet godina staža osiguranja ili najmanje deset godina penzijskog staža (Crna Gora, Hrvatska) ili ispunio uslove za starosnu, prijevremenu starosnu ili invalidsku penziju (Hrvatska, Slovenija, Srbija), ili bio korisnik prava na profesionalnu rehabilitaciju (Hrvatska). Pravo na porodičnu penziju mogu ostvariti i članovi porodice umrlog korisnika starosne ili invalidske penzije (Crna Gora, FBiH, Republika Srpska), odnosno starosne, prijevremene starosne ili invalidske penzije (Hrvatska, Srbija). U Hrvatskoj i Srbiji, zakonodavstvo definiše da pravo na porodičnu penziju ne može ostvariti član porodice koji je uzrokovao smrt osiguranika ili korisnika penzije i za takvo kazneno djelo je osuđen pravosnažnom presudom na kaznu zatvora. Takođe, u Hrvatskoj, član porodice umrlog osiguranika, osigurane osobe ili korisnika penzije, koji se namjerno onesposobio za rad radi ostvarivanja prava na porodičnu penziju, ne može po toj osnovi steći pravo na porodičnu penziju.

Zajedničko u svim zemljama je da članovi porodice stiču pravo na porodičnu penziju, bez obzira na dužinu penzijskog staža osiguranika, ako je smrt osiguranika nastala kao posljedica povrede na radu ili profesionalne bolesti.

Članovima porodice najčešće se smatraju bračni drug i djeca, te razvedeni bračni drug ako mu je pravosnažnom presudom utvrđeno pravo na izdržavanje (Crna Gora, FBiH, Republika Srpska, Hrvatska, Slovenija, Srbija). Članovima porodice u Hrvatskoj smatra se i životni partner istog pola s kojim je osiguranik sklopio životno partnerstvo, dok se u Hrvatskoj i Sloveniji članom porodice smatra i vanbračni drug koji je s osiguranikom ili s korisnikom penzije do njegove smrti živio u zajedničkom domaćinstvu najmanje tri godine.

Ostvarivanje prava na porodičnu penziju *bračnog druga* nakon smrti osiguranika uslovljeno je godinama života i razlikuje se od zemlje do zemlje. Pored razlika koje postoje u okviru nacionalnih sistema koje se odnose na *starosnu granicu*, zajednička karakteristika svih programa je da udovac, odnosno udovica stiče pravo na porodičnu penziju ako je do smrti bračnog druga ili u roku od jedne godine od dana smrti bračnog druga postao potpuno nesposoban, odnosno nesposobna za rad. Takođe, zajedničko je da udovac/udovica stiče pravo na porodičnu penziju ako je poslije smrti bračnog druga ostalo jedno dijete ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju po tom bračnom drugu, a udovica, odnosno udovac obavlja roditeljsku dužnost prema toj djeci, kao i to da udovica, odnosno udovac kod koga, u toku trajanja prava po ovom osnovu, nastupi potpuna nesposobnost za rad, zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji ta nesposobnost. U Crnoj Gori, Hrvatskoj i Republici Srpskoj, udovica ima pravo na porodičnu penziju i kada je dijete osiguranika rođeno nakon

njegove smrti i to joj pravo pripada od dana smrti osiguranika, dok u FBiH i Sloveniji pravo na porodičnu penziju ima udovica kad je dijete osiguranika rođeno 300 dana poslije njegove smrti, s tim što ovo pravo pripada od dana smrti osiguranika.

U zakonodavstvima zemalja obuhvaćenim istraživanjem najčešće se predviđa starosna granica, koja se razlikuje od zemlje do zemlje, kao preduslov za trajno zadržavanje prava na porodičnu penziju stečenog po osnovu nesposobnosti za rad ili po osnovu vršenja roditeljske dužnosti prema djeci.

Specifično je da u slovenačkom zakonodavstvu postoji odredba da, prilikom utvrđivanja uslova za sticanje prava na penziju kao udovica, udovac ili ostali članovi porodice, pravosnažna odluka o proglašenju osiguranog lica kao nestalog ima isto pravno dejstvo kao smrt, kao i da u zakonodavstvu Srbije bračni drug profesionalnog vojnog lica prema propisima o Vojsci Srbije koje je poginulo za vrijeme dejstava, pravo na porodičnu penziju stiće bez obzira na propisane godine života, pod uslovom da nije ponovo sklopio brak, odnosno, ako ima djecu, da su djeca završila školovanje.

U nastavku slijede zakonska rješenja u vezi sa predmetom ovog istraživačkog rada u BiH, Hrvatskoj, Sloveniji i Srbiji. U pojedinim zemljama (Slovenija, Srbija) navedene su godine života koje u prelaznom periodu predstavljaju uslov za udovicu, odnosno udovca za sticanje prava na porodičnu penziju.

2. Komparativni pregled zakonskih rješenja

2.1. BOSNA I HERCEGOVINA

2.1.1. Federacija Bosne i Hercegovine

U Federaciji BiH, porodičnu penziju mogu ostvariti članovi porodice, i to: bračni drug, djeca rođena u braku, van braka, usvojena, pastorčad koju je osiguranik izdržavao, unučad i druga djeca bez roditelja koju je osiguranik izdržavao do svoje smrti, te bračni drug iz razvedenog braka, ako mu je sudskom odlukom utvrđeno pravo na izdržavanje.

Članovi porodice stiču pravo na porodičnu penziju, ako je umrli osiguranik ispunjavao jedan od uslova:

- ispunio uslove za starosnu penziju;
- po osnovu ostvarenog staža stekao uslove za invalidsku penziju;
- bio korisnik starosne ili invalidske penzije.

Ako je smrt osiguranika nastala kao posljedica povrede na radu ili profesionalne bolesti, članovi porodice stiču pravo na porodičnu penziju bez obzira na dužinu penzijskog staža osiguranika.

Udovica, odnosno udovac stiče pravo na porodičnu penziju, ako ispunjava jedan od uslova:

- ako je do smrti bračnog druga udovica navršila 45 godina života, odnosno udovac navršio 60 godina života;
- ako je do smrti bračnog druga ili u roku od jedne godine od dana smrti bračnog druga udovica postala potpuno nesposobna za rad, odnosno udovac postao potpuno nesposoban za rad;
- ako je poslije smrti bračnog druga ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju po tom bračnom drugu, a udovica, odnosno udovac vrši roditeljske dužnosti prema toj djeci. Udovica koja, odnosno udovac koji u toku trajanja prava po tom osnovu postane potpuno nesposobna/nesposoban za rad zadržava pravo na porodičnu penziju, dok postoji takva nesposobnost.

Ukoliko u toku trajanja prava na porodičnu penziju stečenog po osnovu potpune nesposobnosti za rad ili po osnovu vršenja roditeljske dužnosti prema djeci, udovica navršši 45 godina života, odnosno udovac navršši 60 godina života, zadržavaju trajno pravo na porodičnu penziju.

Pravo na porodičnu penziju ima udovica i kad je dijete osiguranika rođeno 300 dana poslije njegove smrti, s tim što ovo pravo pripada od dana smrti osiguranika.

2.1.2. Republika Srpska

U Republici Srpskoj, porodičnu penziju mogu ostvariti članovi porodice umrlog osiguranika, i to: bračni supružnik (udovica odnosno udovac); razvedeni bračni supružnik ili vanbračni supružnik, ako mu je pravosnažnom presudom suda dosuđeno pravo na izdržavanje; dijete, rođeno u braku ili van braka, usvojeno ili pastorak; dijete bez oba roditelja ili dijete kome su oba roditelja potpuno i trajno nesposobni za rad, koje je osiguranik ili korisnik penzije izdržavao do svoje smrti, i roditelj (otac i majka, očuh i maćeha, usvojlac) koje je osiguranik ili korisnik penzije izdržavao do svoje smrti.

Pravo na porodičnu penziju imaju članovi porodice umrlog osiguranika koji je na dan smrti ispunjavao uslove za invalidsku penziju i članovi porodice umrlog korisnika starosne ili invalidske penzije.

Udovica ima pravo na porodičnu penziju:

- ako je na dan smrti supruga navršila 50 godina života;
- ako je na dan smrti supruga bila potpuno nesposobna za rad, odnosno ako je takva nesposobnost nastala u roku od jedne godine od dana smrti supruga;
- ako je poslije smrti supruga ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju, a ona obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci.

Udovica koja u toku korišćenja prava na porodičnu penziju, stečenog po osnovu potpune nesposobnosti za rad ili po osnovu obavljanja roditeljske dužnosti prema djeci, navršila 50 godina života, zadržava pravo na porodičnu penziju. Ukoliko joj pravo na porodičnu penziju stečeno po osnovu obavljanja roditeljske dužnosti prema djeci prestane prije navršenih 50 ali poslije navršenih 45 godina života, može ponovo ostvariti pravo na porodičnu penziju kad navršila 50 godina života.

Ukoliko udovica nije ostvarila pravo na porodičnu penziju stečeno po osnovu obavljanja roditeljske dužnosti, iako je ispunjavala uslove, može ostvariti pravo na porodičnu penziju i nakon prestanka prava na porodičnu penziju djece, pod Zakonom utvrđenim uslovima.

Ako u toku korišćenja prava na porodičnu penziju, stečenog po osnovu obavljanja roditeljske dužnosti, udovica postane potpuno nesposobna za rad, zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji takva nesposobnost. Ukoliko na osnovu korišćenja ovog prava udovica navršila 50 godina života zadržava pravo na porodičnu penziju.

Udovica koja do smrti supruga nije navršila 50 ali je imala navršenih 45 godina života ima pravo na porodičnu penziju kad navršila 50 godina života.

Udovica koja je do smrti supruga ili do prestanka prava na porodičnu penziju navršila 45 godina života ima pravo na porodičnu penziju prije navršenih 50 godina života, ako postane potpuno nesposobna za rad.

Udovica ima pravo na porodičnu penziju i kad je dijete osiguranika, odnosno korisnika penzije rođeno nakon njegove smrti.

Udovac ima pravo na porodičnu penziju:

- ako je na dan smrti supruge navršio 60 godina života,
- ako je na dan smrti supruge bio potpuno nesposoban za rad, odnosno ako je takva nesposobnost nastala u roku jedne godine od dana smrti supruge,
- ako je poslije smrti supruge ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju, a on obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci.

Udovac koji u toku korišćenja prava na porodičnu penziju, stečenog po osnovu potpune nesposobnosti za rad ili po osnovu obavljanja roditeljske dužnosti prema djeci, navršio 60 godina života, zadržava pravo na porodičnu penziju. Ukoliko mu pravo na porodičnu penziju stečeno po osnovu obavljanja roditeljske dužnosti prema djeci prestane prije navršenih 60 ali poslije navršenih 55 godina života, može ponovo ostvariti pravo kad navršio 60 godina života.

Ukoliko udovac nije ostvario pravo na porodičnu penziju stečeno po osnovu obavljanja roditeljske dužnosti, iako je ispunjavao uslove, može ostvariti pravo na porodičnu penziju i nakon prestanka prava na porodičnu penziju djece, pod Zakonom utvrđenim uslovima.

Ako u toku korišćenja prava na porodičnu penziju, stečenog po osnovu obavljanja roditeljske dužnosti, udovac postane potpuno nesposoban za rad zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji takva nesposobnost.

Ukoliko na osnovu korišćenja ovog prava udovac navršio 60 godina života zadržava pravo na porodičnu penziju.

Udovac koji do smrti supruge nije navršio 60 ali je imao navršenih 55 godina života ima pravo na porodičnu penziju kad navršio 60 godina života.

Udovac koji je do smrti supruge ili do prestanka prava na porodičnu penziju navršio 55 godina života ima pravo na porodičnu penziju prije navršenih 60 godina života, ako postane potpuno nesposoban za rad.

Pravo na porodičnu penziju pod gore navedenim uslovima ima i supružnik iz razvedenog braka ili vanbračne zajednice, ako mu je pravosnažnom sudskom presudom određeno pravo na izdržavanje.

2.2. HRVATSKA

Zakonom o penzijskom osiguranju u Hrvatkoj, članovi porodice⁹ umrlog osiguranika imaju pravo na porodičnu penziju ako je osiguranik:

- navršio najmanje pet godina staža osiguranja ili najmanje 10 godina penzijskog staža ili
- ispunjavao uslove dužine penzijskog staža za sticanje prava na invalidsku penziju ili
- bio korisnik starosne penzije, prijevremene starosne penzije ili invalidske penzije ili
- bio korisnik prava na profesionalnu rehabilitaciju.

Ako je smrt osiguranika ili osigurane osobe nastala zbog povrede na radu ili profesionalne bolesti¹⁰, članovi porodice imaju pravo na porodičnu penziju bez obzira na dužinu penzijskog staža osiguranika.

Pravo na porodičnu penziju ne može ostvariti član porodice koji je namjerno uzrokovao smrt osiguranika ili korisnika penzije i za takvo kazneno djelo je osuđen pravosnažnom presudom na kaznu zatvora.

Član porodice umrlog osiguranika, osigurane osobe ili korisnika penzije, koji se namjerno onespособio za rad radi ostvarivanja prava na porodičnu penziju, ne može po toj osnovi steći pravo na porodičnu penziju.

Udovica, odnosno udovac imaju pravo na porodičnu penziju:

- ako su do smrti bračnog druga, po kojem im to pravo pripada, navršili 50 godina života, ili
- ako su mlađi od 50 godina života i ako je do smrti bračnog druga nastupio potpuni gubitak radne sposobnosti ili je potpuni gubitak radne sposobnosti nastao u roku od jedne godine nakon smrti bračnog druga, ili
- ako je nakon smrti bračnog druga ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju, a udovica ili udovac/vanbračni drug obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci. Ako tokom trajanja prava po ovom osnovu nastupi potpuni gubitak radne sposobnosti zadržavaju pravo na porodičnu penziju dok postoji takva nesposobnost.

Ako udovica odnosno udovac do smrti bračnog druga nijesu navršili 50, ali su imali navršениh 45 godina života, imaju pravo na porodičnu penziju kada navrše 50 godina života.

Udovica, odnosno udovac koji su tokom trajanja prava na porodičnu penziju navršili 50 godina života, zadržavaju trajno pravo na porodičnu penziju, a ako pravo prestane prije

---

⁹ Članovima porodice smatraju se, *inter alia*, udovica, odnosno udovac; razvedeni bračni drug s pravom na izdržavanje; vanbračni drug koji je s osiguranikom ili s korisnikom penzije do njegove smrti živio u zajedničkom domaćinstvu najmanje tri godine; životni partner istog pola s kojim je osiguranik sklopio životno partnerstvo.

¹⁰ Čl. 19-21 hrvatskog Zakona o penzijskom osiguranju propisano je ko ima svojstvo osiguranika ili osigurane osobe u slučaju smrti nastale usljed povrede na radu ili profesionalne bolesti.

navršene 50. godine života, ali nakon navršene 45. godine života, pravo na porodičnu penziju mogu ponovno ostvariti kada navrše 50 godina života.

Takođe, udovica, odnosno udovac koja je do smrti bračnog druga ili prestanka prava na porodičnu penziju navršila 45 godina života, stiče pravo na porodičnu penziju i prije navršene 50 godina života ako kod nje nastupi potpuni gubitak radne sposobnosti.

Udovica ima pravo na porodičnu penziju i kada je dijete osiguranika rođeno nakon njegove smrti i to joj pravo pripada od dana smrti osiguranika.

2.3. SLOVENIJA

U Sloveniji, prema Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju, udovica, udovac ili drugi članovi porodice osiguranika stiču pravo na penziju nakon smrti osiguranika, pod uslovom da je lice:

- steklo pravo na prijevremenu starosnu ili invalidsku penziju u skladu sa Zakonom, gdje je smrt osiguranika nastala usljed određenog stepena invalidnosti; ili
- ispunilo uslove za sticanje prava na prijevremenu starosnu ili invalidsku penziju ili ostvarilo pravo na penziju na osnovu invalidnosti.

Ako je smrt osiguranika nastala kao posljedica povrede na radu ili profesionalne bolesti, članovi njegove porodice stiču pravo na penziju, bez obzira na dužinu penzijskog staža osiguranika, odnosno tog lica.

Prilikom utvrđivanja uslova za sticanje prava na penziju kao udovica, udovac ili ostali članovi porodice, pravosnažna odluka o proglašenju osiguranog lica kao nestalog ima isto pravno dejstvo kao smrt.

Udovica, odnosno udovac stiče pravo na penziju, ako je:

- do smrti bračnog druga navršila, odnosno navršio 58 godina života;
- do smrti bračnog druga ili u roku od jedne godine od dana smrti bračnog druga postala potpuno nesposobna, odnosno potpuno nesposoban za rad;
- poslije smrti bračnog druga ostalo jedno dijete ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju po tom bračnom drugu, a udovac, odnosno udovica obavlja roditeljsku dužnost prema toj djeci. Udovica, odnosno udovac kod koga, u toku trajanja prava po tom osnovu, nastupi potpuna nesposobnost za rad, zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji ta nesposobnost.

Udovica, odnosno udovac koja/koji do smrti bračnog druga nije navršila/o 58 godina života, ali je navršila/o 53 godine života, stiče pravo na penziju kad navrši 58 godina života.

Ukoliko udovica, odnosno udovac za vrijeme trajanja prava na penziju po osnovu potpune nesposobnosti za rad ili po osnovu vršenja roditeljske dužnosti prema djeci, navrši 58 godina života, trajno zadržava pravo na penziju. Ako ovo pravo stiču prije 58 godina života, ali nakon 53 godine života, stiče pravo na takvu penziju kada navrši 58 godina života.

Izuzetno od odredaba prethodno navedenih u prvom, trećem i četvrtom paragrafu, starosna granica za sticanje prava na penziju za period od 2013. do 2021. godine je sljedeća:

Godina	Starosna granica	
	Prvi, treći i četvrti paragraf	Treći i četvrti paragraf
2013	53 godine i 6 mjeseci	48 godina i 6 mjeseci
2014	54 godine	49 godina
2015	54 godine i 6 mjeseci	49 godina i 6 mjeseci
2016	55 godina	50 godina
2017	55 godina i 6 mjeseci	50 godina i 6 mjeseci
2018	56 godina	51 godina
2019	56 godina i 6 mjeseci	51 godina i 6 mjeseci
2020	57 godina	52 godine
2021	57 godina i 6 mjeseci	52 godine i 6 mjeseci

Takođe, pravo na porodičnu penziju nakon smrti osiguranika može ostvariti i:

- udovica kada je dijete osiguranika rođeno u roku od 300 dana od dana smrti osiguranika, s tim što ovo pravo pripada od dana smrti osiguranika;
- uz uslove koji se odnose na penziju, razvedeni bračni drug, ukoliko mu je pravosnažnom presudom dosuđeno pravo na izdržavanje i imao je to pravo u vrijeme smrti supružnika;
- uz uslove koji se odnose na penziju, lice koje je tokom posljednje tri godine prije smrti osiguranika živjelo sa njim u životnom domaćinstvu koje je, po propisima koji uređuju brak i porodične odnose, izjednačeno sa bračnom zajednicom ili je živjelo u tom domaćinstvu sa umrlim osiguranikom godinu dana prije smrti osiguranika i sa njim imao zajedničko dijete.

U slučaju kada razvedeni bračni drug, kojem je pravosnažnom presudom dosuđeno pravo na izdržavanje i imao je to pravo u vrijeme smrti supružnika, stekne pravo na penziju kao udovac/udovica, na ovu vrstu penziju ima pravo i bračni drug iz kasnijeg bračnog odnosa ili vanbračni partner.

2.4. SRBIJA

U Srbiji, prema Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju, pravo na porodičnu penziju imaju članovi porodice:

- umrlog osiguranika koji je navršio najmanje pet godina staža osiguranja ili je ispunio uslove za starosnu, prijevremenu starosnu penziju ili invalidsku penziju; ili
- umrlog korisnika starosne, prijevremene starosne penzije ili invalidske penzije.

Ukoliko je uzrok smrti povreda na radu ili profesionalno oboljenje, članovi porodice stiču pravo na porodičnu penziju bez obzira na dužinu penzijskog staža tog lica.

Članovima porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika, smatraju se:

- bračni drug;
- djeca (rođena u braku ili van braka ili usvojena, pastorčad koju je osiguranik, odnosno korisnik prava izdržavao, unučad, braća i sestre i druga djeca bez roditelja, odnosno djeca koja imaju jednog ili oba roditelja koji su potpuno nesposobni za rad, a koju je osiguranik, odnosno korisnik prava izdržavao);
- roditelji (otac i majka, očuh i maćeha i usvojioci) koje je osiguranik, odnosno korisnik prava izdržavao.

Pravo na porodičnu penziju može ostvariti i bračni drug iz razvedenog braka ako mu je sudskom presudom utvrđeno pravo na izdržavanje.

Ako je umrli osiguranik ili umrli korisnik starosne, prijevremene starosne penzije ili invalidske penzije u trenutku zaključenja braka navršio 65 godina života (muškarac), odnosno 60 godina života (žena), bračni drug može steći pravo na porodičnu penziju pod uslovom da imaju zajedničko dijete ili da je brak trajao najmanje dvije godine.

Udovica stiče pravo na porodičnu penziju:

- ako je do smrti bračnog druga, navršila 53 godine života; ili
- ako je, do smrti bračnog druga, ili u roku od jedne godine od dana smrti bračnog druga, postala potpuno nesposobna za rad; ili
- ako je, poslije smrti bračnog druga, ostalo jedno dijete ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju po tom bračnom drugu, a udovica obavlja roditeljsku dužnost prema toj djeci. Udovica koja u toku trajanja prava prema tom osnovu postane potpuno nesposobna za rad, zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji ta nesposobnost.

Udovica koja do smrti bračnog druga nije navršila 53 godine života, ali je navršila 45 godina života, stiče pravo na porodičnu penziju kad navrši 53 godine života.

Udovica koja, u toku trajanja prava na porodičnu penziju stečenog po osnovu nepotpune nesposobnosti za rad ili po osnovu vršenja roditeljske dužnosti prema djeci, navrši 53 godine života, trajno zadržava pravo na porodičnu penziju. Udovica kojoj pravo na porodičnu

penziju prestane prije navršениh 53, ali poslije navršениh 45 godina života može ponovo ostvariti pravo kad navršи 53 godine života.

Udovac stiče pravo na porodičnu penziju:

- ako je do smrti bračnog druga, navršio 58 godina života; ili
- ako je, do smrti bračnog druga, ili u roku od jedne godine od dana smrti bračnog druga, postao potpuno nesposoban za rad; ili
- ako je, poslije smrti bračnog druga, ostalo jedno dijete ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju po tom bračnom drugu, a udovac obavlja roditeljsku dužnost prema toj djeci. Udovac koji u toku trajanja prava po tom osnovu postane potpuno nesposoban za rad, zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji ta nesposobnost.

Udovac koji, u toku trajanja prava na porodičnu penziju stečenog po osnovu potpune nesposobnosti za rad ili po osnovu vršenja roditeljske dužnosti prema djeci, navršи 58 godina života, trajno zadržava pravo na porodičnu penziju.

Bračni drug profesionalnog vojnog lica prema propisima o Vojsci Srbije koje je poginulo za vrijeme dejstava, pravo na porodičnu penziju stiče bez obzira na propisane godine života, pod uslovom da nije ponovo sklopio brak, odnosno, ako ima djecu, da su djeca završila školovanje.

Pravo na porodičnu penziju prestaje članu porodice ako je pravosnažnom presudom osuđen za smrt lica po osnovu koga ostvaruje, odnosno koristi pravo.

Bračni drug ima pravo na porodičnu penziju u 2015. godini, i to supruga sa navršene 52 godine, pod uslovom da je u momentu smrti supružnika imala najmanje 45 godina života, odnosno suprug pod uslovom da je u momentu smrti supruge imao najmanje 57 godina života. Uslovi za porodičnu penziju u periodu od 2011. do 2017godine su sljedeći:¹¹

USLOVI ZA PORODIČNU PENZIJU			
Godina odlaska u penziju	Udovica	Udovica koja je do smrti bračnog druga navršila 45 godina života	Udovac
2011	50 godina	50 godina	55 godina
2012	50 godina i 6 mjeseci	50 godina i 6 mjeseci	55 godina i 6 mjeseci
2013	51 godina	51 godina	56 godina
2014	51 godina i 6 mjeseci	51 godina i 6 mjeseci	56 godina i 6 mjeseci
2015	52 godine	52 godine	57 godina
2016	52 godine i 6 mjeseci	52 godine i 6 mjeseci	57 godina i 6 mjeseci
2017	53 godine	53 godine	58 godina

¹¹ Podaci su preuzeti sa internet stranica Republičkog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srbije, <http://www.pio.rs/cir/porodicna-penzija-pio.html> (pristupljeno 8.6.2015)

Izvori informacija

Drenka Vuković, *Socijalan sigurnost*, Univerzitet u Beogradu - Fakultet političkih nauka, 2009.

Specijalni izvještaj o pravu na penziju u Bosni i Hercegovini, Institucija ombudsmana za ljudska prava i slobode Bosne i Hercegovine, 2010,

http://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obudsmen_doc2013020406261354bos.pdf
(pristupljeno 5.6.2015)

Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju, „Sl. list RCG“, br. 54/03 od 29.09.2004, 39/04 od 09.06.2004, 61/04 od 07.10.2004, 79/04 od 23.12.2004, 81/04 od 30.12.2004, 29/05 od 09.05.2005, 14/07 od 12.03.2007, 47/07 od 07.08.2007, i "Sl. list Crne Gore", br. 12/07 od 14.12.2007, 13/07 od 18.12.2007, 79/08 od 23.12.2008, 14/10 od 17.03.2010, 73/10 od 10.12.2010, 78/10 od 29.12.2010, 34/11 od 12.07.2011, 39/11 od 04.08.2011, 40/11 od 08.08.2011, 66/12 od 31.12.2012, 36/13 od 26.07.2013, 38/13 od 02.08.2013, 61/13 od 30.12.2013, 06/14 od 04.02.2014, 60/14 od 31.12.2014, 60/14 od 31.12.2014, 10/15 od 10.03.2015

Zakon o penzijsko-invalidskom osiguranju FBiH, „Službene novine Federacije BiH“, br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09, 04/12

<http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/zakoni/index.php> (pristupljeno 5.6.2015)

Zakon o penzijsko-invalidskom osiguranju Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 134/11, 82/13,

<http://www.fondpiors.org/latinica/izdvojeno/416/zakon-o-penzijskom-i-invalidskom-osiguranju-bri> (pristupljeno 5.6.2015)

Zakon o mirovinskom osiguranju, „Narodne novine“, br. 157/13, 151/14, 33/15

<http://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju> (pristupljeno 5.6.2015)

Zakon o pokojninskom in invalidskom zavarovanju (ZPIZ-2), „Uredni list RS“, št. 96/2012, z dne 14.12.2002, <https://www.uradni-list.si/1/content?id=110802> (pristupljeno 5.6.2015)

Zakon o poenzijskom i invalidskom osiguranju, „Sl. glasnik RS“, br. 34/2003, 64/2004 - odluka USRS, 84/2004 - dr. zakon, 85/2005, 101/2005 - dr. zakon, 63/2006 - odluka USRS, 5/2009, 107/2009, 101/2010, 93/2012, 62/2013, 108/2013, 75/2014 i 142/2014)

http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_penzijskom_i_invalidskom_osiguranju.html
(pristupljeno 4.6.2015)

Republički fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srbije,

<http://www.pio.rs/cir/porodicna-penzija-pio.html> (pristupljeno 8.6.2015)